

• Norsk sau og geit (NSG) er en landsdekkende organisasjon som arbeider for å ivareta småfeholdernes interesser. Virksomheten omfatter medlemskontakt, tidsskriftproduksjon, administrasjon, utviklingsarbeid innen sau- og geitavl og en rekke oppgaver innen utmarks- og beitebruk. Organisasjonen har ca. 12 000 medlemmer og arbeider gjennom 18 fylkeslag og 390 lokallag. Kilde: NSG

SM ØIKKA

Kronikker kan være inntil 5500 tegn inklusive mellomrom. Legg ved et bilde av god teknisk kvalitet av kronikkforfatteren og send til: kronikk@adresseavisen.no

«Norge er ikke Hellas, statsbudsjettet har økt med 65 prosent siden 2005.»
Ordet fritt, neste side >

Adresseavisen har regelmessig rapportert om rovdrydrepte sauer hele sommeren. Og det har vært store tap. Men framstillingen er ofte litt ensidig, der bilder av sauekadavre vinkler reportasjene.

Rovdyr og sauer

Adresseavisen
9.9.2013

Tap: I det store og hele utgjør tapte sauer til de fredete rovdryrene en mindre andel av totaltapet i løpet av beitesesongen, skriver kronikkforfatteren. Foto: MARIUS SUNDE TVINNEREIM

Kronikk

ANDERS SKONHOFT
Professor
samfunnsøkonomi
NTNU

Det virker også som om mange av bøndene liker å vise fram kadavre for å fortelle om rovdrybrutalitet og tap. Men er det virkelig slik at norske sauebønder blir dårlig behandlet, og er det slik at storsamfunnet og dyrevernerne ønsker å ta knekken på sauebøndene og bygdene?

Bakteppet for det høye konfliktnivået i dag er at bestanden av de store rovdryrene ulv, jerv, bjørn og gaupe har tatt seg opp de siste par tiårene. Samtidig er sauetallet omtrent som det har vært. Det utgjør omlag 2,3 millioner dyr i beitesesongen, selv om antall bruk har falt nokså dramatisk. Bruksstørrelsen har derfor økt, men stadig færre av brukene er fulltidsbruk. Sauenæringen blir mer og mer deltid og «hobbyaktivitet». Antall bruk har gått tilbake både i områder med rovdryr og i områder uten rovdryr.

Konflikten beitedyr/rovdryr er en konflikt om eiendomsrett. På den ene siden har sauebøndene rett til å bruke utmarka til beite. På den annen side tillegger den norske befolkningen de fredete rovdryrene gaupe, bjørn, jerv, ulv og ørn en positiv verdi, og mener at vi skal ha levedyktige rovdryrbestander. Og mange steder er denne eiendomsrettsstrukturen gjensidig utelukkende, eller skaper store motsetninger. Konflikten har også et senter/periferi-element, hvor befolkningen i sentrale steder i landet er mer positive til rovdryr enn folk på landsbygda. Særlig gjelder dette kanskje synet på ulven.

Tapet av sau til rovdryr varierer svært mye geografisk. I flere områder, særlig i Hedmark og i Nord-Trøndelag, er tapene store, og mange bønder blir hardt rammet. Men i det store og hele utgjør tapte sauer til de fredete rovdryrene en mindre andel av totaltapet i løpet av beitesesongen. Totaltapet omfatter foruten rovdryrtatte dyr, dyr som dør som følge av sykdom og infeksjoner og skade.

Tapte dyr utenom rovdryr kalles ofte normaltapet, og utgjør noe under 4 prosent av alle sauene i løpet av beitesesongen. Dette var da også omtrent tapsprosenten opp mot begynnelsen av 1990-årene da tettheten av rovdryr var liten. I 2010 var tapsprosenten i hele landet noe over 6 prosent. Denne forskjellen mellom 6 prosent og litt under 4 prosent er en god indikasjon på tap som følge av rovdryr. I 2010 ble det registrert i alt om lag 120 000 tapte sauer. Anslagsvis 40 000–50 000 dyr ble derfor tatt av rovdryr dette året.

Skaden som rovdryrene forvolder sauenæringen blir erstattet fullt ut. I prinsippet er det nemlig slik at et lam som blir tatt av jerven på fjellet får samme pris som levert på slakteriet. Det gis også kompensasjon for arbeidet med å lete opp tapte dyr. Men samtidig blir naturlig nok ikke alle påstått rovdryrtatte dyr erstattet. Grunnen kan være manglende dokumentasjon, eller tvil om at dyrene virkelig er tatt av rovdryr. I for eksempel Rogaland, hvor det knapt er fredete rovdryr, ble således kun en liten del av søknadene om erstatning innvilget i 2010. På

den annen side ble langt de fleste erstatningssøknadene innvilget i Nord-Trøndelag og Hedmark, og også i Sør-Trøndelag.

I det store og hele synes sauenæringen å være fornøyd med erstatningsordningen for tap. Ekspertutvalget for rovviltskader på husdyr, som kom med sin innstilling sommeren 2011, hvor også undertegnede var med, pekte på en del problemer med dagens erstatningsordning som kan være konfliktdrivende. Men ekspertutvalget mente at dagens erstatningsordning i store trekk dekker det økonomiske tapet som oppstår som følge av rovdryrskader. Medlemmer i ekspertutvalget var også nestleder i Bondelaget, og leder i Norsk sau og geit.

DEBATT

Diskuter kronikk

Alle våre kronikker publiseres på adresse.no/ meninger. Her kan du skrive kommentarer og diskutere saken.

adresse.no

«Det virker også som om mange av bøndene liker å vise fram kadavre for å fortelle om rovdryrbrutalitet og tap.»

vil ha rovdryr, ville det ikke vært sauehold i Norge. Uten subsidier ingen sauer og rovdryrkonflikt, og uten rovdryr heller ingen konflikt.

Dagens sau- og rovdryrkonflikt synes svært fastlåst og hvor støynivået er høyt fra næringsinteressene og deres støttespillere, men kanskje også fra verneiden. Mye av aggresjonen fra næringen skyldes nok en generell frustrasjon over dårlig økonomi tross store subsidier, og at det observeres høye fortjenester utenfor landbruket. Den relative posisjonen for sauenæringen og landbruket er svak.

Kanskje er det også slik at dagens erstatningssystem for tap til rovdryr bør endres. Dagens system kan forbedres, og jeg har foreslått en mer mekanisk erstatningsordning hvor alle dyr tapt ut over normaltapet i rovdryrsatte områder erstattes uavkortet. Men verdien av en sau som beregnes tapt må være lavere enn verdien levert på slakteriet. For å sikre full erstatning kan forskjellen dekkes opp av et fast overføringsbeløp. På denne måten kan det spares mye administrativt arbeid og tidkrevende dokumentasjonsarbeid både for Statens naturoppsyn og sauebøndene. En slik modell vil kanskje også kunne redusere konfliktnivået.

Prinsippet er altså full erstatning for rovdryrtapte sauer. Samtidig er det slik at fellesskapet støtter sauenæringen generøst via Landbruksdepartementets budsjett. Eksakte tall er vanskelig tilgjengelig. Men subsidiene dreier seg kanskje om så mye som over 500 kroner per innbygger, eller 2,5 milliarder kroner per år. Dette betyr flere hundre tusen kroner i offentlig støtte per årsverk. Støtten er derfor anseelig, men sauehold er en næring hvor utgiftene stort sett er høyere enn de inntekter om hentes inn via markedet.

Det er mange argumenter for denne subsidieringen. Men samtidig er det viktig å slå fast at uten subsidier, som stort sett er overføring av penger fra sentrum til periferi, eller fra de som vil ha rovdryr til de som ikke

Adresseavisen

Utgever: ADRESSEAVISEN AS
Postboks 3200, Sluppen
7003 Trondheim

Adresseavisens rettigheter: All utgivelse av stoff i Adresseavisens publikasjoner skjer kun i henhold til Adresseavisens generelle vilkår for rettigheter til stoff. Innsendt stoff honoreres i alminnelighet ikke, med mindre annet er avtalt. Publiseringsvilkårene gjelder for så vel honorert som ikke honorert stoff. Adresseavisen betinger seg rett til å arkivere og utgi stoff i elektronisk form fra Adresseavisens elektroniske redaksjonsarkiv eller andre databaser som Adresseavisen har avtale med. Dette innebærer også publisering på Internett og lignende. Bruk av Adresseavisens stoff og annonser er ikke tillatt med mindre dette er hjemlet i lov eller særskilt avtale.

Sentralbord: 07200
Åpningstider ekspedisjonen:
Helmål: Mandag-fredag: 08.00-16.00
Byen: Mandag-fredag: 08.00-16.00

Kundeservice: 07200
Abonnement og annonser
Mandag-fredag: 06.30-16.00
Lørdag: 06.30-13.00

E-post:
kundeservice@adresseavisen.no
Telefax: 72 50 1115

PFU

Adresseavisen er redigert på uavhengig grunnlag, i henhold til de prinsipper som er nedfelt i Redaktørplakaten, og i norske mediers etiske normer slik de er uttrykt i Vær Varsom-plakaten og Tekstreklameplakaten. Ansvarlig redaktør står etisk og rettslig ansvarlig for det redigerte innhold, overfor mediens selvjustis (Pressens Faglige Utvalg) og overfor lov og domstol.

Dersom noen reagerer på innholdet oppfordres de til å ta kontakt med ansvarlig redaktør, Arne Blix.

REDAKTØRANSVAR

Pressens faglige utvalg er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund, som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. Adresse: PFU, Rådhusgt. 17, pb 46 Sentrum, 0101 Oslo

